I

(Resolucije, priporočila in mnenja)

MNENJA

EVROPSKI EKONOMSKO-SOCIALNI ODBOR

579. PLENARNO ZASEDANJE EVROPSKEGA EKONOMSKO-SOCIALNEGA ODBORA, 14. 6. 2023–15. 6. 2023

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Ustanavljanje evropskega sveta za prehransko politiko kot novega modela upravljanja v prihodnjem okviru EU za trajnostne prehranske sisteme

(mnenje na lastno pobudo)

(2023/C 293/01)

Poročevalka: **Piroska KÁLLAY**

Sklep plenarne skupščine	25. 1. 2023
Pravna podlaga	člen 52(2) Poslovnika
	mnenje na lastno pobudo
Pristojnost	strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje
Datum sprejetja na seji strokovne skupine	1. 6. 2023
Datum sprejetja na plenarnem zasedanju	14. 6. 2023
Plenarno zasedanje št.	579
Rezultat glasovanja	
(za/proti/vzdržani)	179/1/2

1. **Sklepi in priporočila**

1.1 Prehranski sistem EU je na razpotju in se sooča z večplastno krizo, ki obsega različne medsebojno povezane okoljske, podnebne, zdravstvene in socialne izzive. Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) je ob resni krizi prehranskega sistema in potrebi po hitri spremembi vedenja prepričan, da je njegov poziv k ustanovitvi „evropskega sveta za prehransko politiko“ bolj aktualen kot kdaj koli prej.

1.2 EESO meni, da bi evropski svet za prehransko politiko pripomogel k bolj celostnemu in participativnemu pristopu k oblikovanju prehranske politike, pospešil usklajevanje politik na ravni EU ter nacionalni in lokalni ravni ter, kar je najpomembneje, povečal kakovost in legitimnost prehranske politike EU. To bi prispevalo tudi k spodbujanju bolj trajnostnega in uravnoteženega razvoja podeželja in mest.

1.3 EESO pozdravlja napovedani okvir EU za trajnostne prehranske sisteme kot temelj za sistemske spremembe, ki jih morajo izvesti vsi deležniki v celotni vrednostni verigi; poudarja, da bi morala Komisija ta okvir predlagati čim prej, še v sedanjem mandatu, da bi bilo mogoče pravočasno rešiti izzive, ki so povezani s prehranskimi sistemi. Vsakršna zamuda bi namreč ogrozila uspešnost strategije „od vil do vilic“. Komisijo poziva, naj se zaveže strukturiranemu sodelovanju deležnikov in civilne družbe pri novem upravljanju okvira za trajnostne prehranske sisteme, ter poudarja, da bi bilo vanj mogoče ustrezno umestiti zamisel o evropskem svetu za prehransko politiko.

1.4 EESO ugotavlja, da na lokalni, regionalni in nacionalni ravni obstajajo platforme, povezane s hrano, vendar meni, da ti forumi ne zadostujejo za učinkovito doseganje trajnostnega in pravičnega prehranskega sistema ter pripravljenost, da bi na tem področju dosegli odpornost na ravni EU. Zato je treba po njegovem mnenju dodatno okrepiti demokracijo na področju hrane in jo vključiti v proces oblikovanja prehranske politike.

1.5 EESO meni, da bi moral biti evropski svet za prehransko politiko znanstveno utemeljena platforma več deležnikov in ravni ter institucionalna in neodvisna struktura, ki bi jo lahko sestavljali:

— strokovnjaki iz akademskih krogov in znanstveniki;

— akterji v verigi preskrbe s hrano (kmetje, živilska podjetja in predelovalci, trgovci na drobno, sindikati itd.), akterji v izobraževalnem sistemu in organizacije civilne družbe (mreže za boj proti revščini, banke hrane, socialne platforme, okoljske in razvojne nevladne organizacije) ter predstavniki mladih. Zelo priporočljivo bi bilo tudi sodelovanje socialnih partnerjev, in sicer zaradi razmisleka o potrebnih spremembah na trgu dela;

— predstavniki institucij (Parlamenta, Sveta, Komisije, EESO, Evropski odbor regij (OR)).

Po začetni fazi bi morali biti v evropski svet za prehransko politiko vključeni tudi predstavniki lokalne, regionalne in nacionalne ravni ter svetov za prehransko politiko, da bi zagotovili organizirano povezovanje med ustreznimi ravnmi in pravico do enakopravnega sodelovanja predstavnikov držav članic na ravni EU. Nacionalni sveti za prehransko politiko trenutno niso dovolj razširjeni, da bi bile vse države enako zastopane.

1.6 Evropski svet za prehransko politiko bi moral biti zaupanja vredna in pregledna struktura ter prispevati k vprašanjem v zvezi s hrano, ki so opredeljena kot izzivi v ciljih trajnostnega razvoja iz agende OZN za trajnostni razvoj do leta 2030. Zlasti bi moral:

1.6.1 biti institucionalni organ, ki bi mu morale biti institucije EU zavezane in mu zagotavljati politično podporo;

1.6.2 stalno nuditi ustrezne nasvete in možnosti politike, ki temeljijo na dokazih, ter priporočila glede usmeritve prehranskega sistema EU, na katere bi morale institucije EU dajati povratne informacije in utemeljene odgovore;

1.6.3 izboljševati skladnost med področji politike (kot so skupna kmetijska politika, skupna ribiška politika, pravica do hrane, zakonodaja, povezana z zdravimi načini prehrane, javna naročila, izobraževalne politike itd.) in spodbujati socialne inovacije v smeri blaginje vseh akterjev v prehranski verigi, ob upoštevanju potrebe po generacijski pomladitvi kmetov. Po mnenju EESO je zlasti pomembno, da se v izobraževalnem sistemu določijo prednostne vsebine o hrani, ki bodo vključevale tako agroživilski sektor kot ustrezne izobraževalne organe;

1.6.4 sčasoma ustvariti pogoje za mrežo svetov za prehransko politiko na ravni EU kot platformo za izmenjavo primerov dobre prakse in spoznanj, ki bodo podlaga za oblikovanje politike EU in vplivanje nanjo.

1.7 EESO je pripravljen nuditi prostor za sestajanje evropskega sveta za prehransko politiko. Uspešen primer je že evropska platforma deležnikov za krožno gospodarstvo, ki je skupna pobuda EESO in Komisije.

2. **Ozadje mnenja**

2.1 Naši prehranski sistemi se soočajo z večplastno krizo, ki obsega različne medsebojno povezane izzive ([1]), kot so okoljski (emisije toplogrednih plinov, povezane z načinom pridelave, predelave in uživanja hrane, izguba biotske raznovrstnosti, izčrpavanje ribjih staležev, izguba organske snovi v tleh, erozija tal ipd.) in zdravstveni (več bolezni, povezanih s hrano), izginjanje kmetij, nedostopnost trajnostne in zdrave hrane ter slabi delovni pogoji. Hkrati so že pod pritiskom zaradi številnih podnebnih pretresov, spreminjajočih se vremenskih vzorcev, propada ekosistemov ter degradacije zemlje, tal in vodnih poti. V razpravah o prehranskih sistemih se poleg tega vse pogosteje pojavljajo zavajajoče informacije in komunikacija.

([1]) *Transforming Europe's food system – Assessing the EU policy mix* (Preobrazba evropskega prehranskega sistema – ocena kombinacije politik EU), Evropska agencija za okolje, in predstavitev prof. de Schutterja 14. aprila 2023 v EESO.

2.2 Evropska komisija pripravlja nov okvir EU za trajnostne prehranske sisteme, ki je bil predviden v strategiji „od vil do vilic“ in naj bi bil objavljen do konca leta 2023. Ta bo postavil temelje za sistemske spremembe, ki jih morajo izvesti vsi akterji prehranskega sistema, vključno z oblikovalci politik, nosilci poslovnih dejavnosti in potrošniki, da bi lahko pospešili prehod na trajnostni prehranski sistem EU. Okvir, ki bo tudi podlaga za prihodnji model upravljanja prehranskih sistemov, bo prispeval k uresničevanju ciljev trajnostnega razvoja, za kar so potrebne skupne in celovite rešitve, ki vključujejo različne službe, ministrstva, sektorje in celotno verigo preskrbe s hrano. EESO poziva, naj se nujno sprejme okvir za trajnostne prehranske sisteme, da bi bilo mogoče pravočasno rešiti izzive, ki so povezani s prehranskimi sistemi, saj bi vsakršna zamuda ogrozila uspešnost strategije „od vil do vilic“. Okvir bi moral vključevati časovno opredeljene cilje, kazalnike za merjenje napredka in korektivne mehanizme za primere nedoseganja ciljev.

2.3 Da bi spodbudili prehod prehranskega sistema k večji trajnostnosti, je bila v prejšnjih mnenjih EESO ([2]) vse bolj poudarjana potreba po krepitvi demokracije na področju hrane, nanjo pa opozarjajo tudi drugi strokovnjaki in organizacije civilne družbe. Glede na resnost krize prehranskega sistema ([3]), ki jo je nedvomno povzročila tudi vojna v Ukrajini, in potrebo po hitri spremembi vedenja se čas za spodbujanje učinkovitejših in legitimnejših ureditev upravljanja počasi izteka. Domneva se, da bodo demokratične inovacije, kot so sveti za prehransko politiko, s povečanjem udeležbe splošne javnosti in deležnikov v prehranskem sistemu spodbujale kakovost in legitimnost oblikovanja prehranske politike ([4]).

2.4 Sveti za prehransko politiko so opredeljeni kot skupnostne koalicije raznolikih deležnikov, ki sodelujejo pri reševanju vprašanj, povezanih s hrano, v posameznih geografskih regijah ([5]). Izraženih je bilo nekaj dvomov glede primernosti kvalifikatorja „politika“, saj nekateri od teh svetov, koalicij za hrano ali odborov ne želijo, da se dojemajo kot politični, medtem ko so drugi osredotočeni tako na programe kot na politiko. Te organizacije, ki si prizadevajo za vključenost in demokratična načela, vključujejo deležnike iz celotnega prehranskega sistema ter združujejo posameznike, lokalne oblasti, neprofitne organizacije in predstavnike različnih gospodarskih sektorjev – kmetijstva, zdravstva in izobraževanja –, da bi sodelovali pri pobudah prehranske politike, ki spodbujajo dostop do zdrave, cenovno dostopne in trajnostne hrane za vse člane skupnosti, v kateri so ustanovljene.

2.5 Prvi sveti za prehransko politiko so se pojavili v Združenih državah Amerike v osemdesetih letih prejšnjega stoletja ([6]), od takrat pa se njihovo število in raznolikost povečujeta. Čeprav se je Evropa gibanju svetov za prehransko politiko pridružila pozno, se ti sveti v zadnjem desetletju hitro pojavljajo po vsej Evropi ([7]). Kot je razvidno iz strokovne literature, se je ustanavljanje svetov za prehransko politiko v Evropi resnično razmahnilo leta 2015 z ratifikacijo Milanskega pakta mest o prehranski politiki, mednarodnega sporazuma o urbani prehranski politiki, ki ga je podpisalo več kot 260 mest po vsem svetu in s katerim se je podprla ustanovitev svetov za prehransko politiko v več evropskih mestih/regijah. Sveti za prehransko politiko so nastali tudi v podeželskih ali primestnih regijah, ne da bi bili neposredno povezani s posameznimi mesti ([8]).

2.6 Sveti za prehransko politiko običajno delujejo na regionalni in/ali lokalni ravni, nekateri pa tudi na ravni zvezne države/province in nacionalni ravni. Pogosto so način za ponovno povezovanje mest s proizvodnjo hrane v okoliških regijah ter učinkovito upravljanje lokalnih in regionalnih prehranskih politik, lahko pa so pomembni tudi za skupnosti zunaj mest. Mogoče jih je šteti za mreže, ki cilj trajnostnosti povezujejo s ciljema demokracije in dobrega upravljanja, tako

([2]) Med drugim: Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Prispevek civilne družbe k oblikovanju celostne prehranske politike v EU (mnenje na lastno pobudo) (UL C 129, 11.4.2018, str. 18) in Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Strategija „od vil do vilic“ za pravičen, zdrav in okolju prijazen prehranski sistem (COM(2020) 381) (UL C 429, 11.12.2020, str. 268).

([3]) Glej poročila Medvladnega panela za podnebne spremembe (IPCC): https://www.ipcc.ch/report/sixth-assessment-report-cycle/.

([4]) *Power to the people? Food democracy initiatives' contributions to democratic goods* (Moč ljudem? Prispevek pobud za demokracijo na področju hrane k demokratičnim dobrinam), Jeroen J. L. Candel, maj 2022.

([5]) Glej opredelitve v naslednjih akademskih člankih: Opportunities and challenges of food policy councils in pursuit of food system sustainability and food democracy–a comparative case study from the Upper-Rhine region (Priložnosti in izzivi svetov za prehransko politiko pri prizadevanjih za trajnostnost prehranskega sistema in prehransko demokracijo – primerjalna študija primera regije Zgornje Porenje) (Mooney, 2022) in *Food Policy Councils: Lessons learned* (Sveti za prehransko politiko: pridobljene izkušnje) (Harper in drugi, 2009).

([6]) Prvi svet za prehransko politiko v ZDA je bil ustanovljen leta 1982 v Knoxvillu v zvezni državi Tennessee.

([7]) Primeri evropskih svetov za prehransko politiko ali podobnih mestnih pobud na področju hrane so v projektih Obzorje 2020 in Obzorje Evropa, ki so osredotočeni na agroživilske politike in orodja za izboljšanje prehranskih sistemov, kot so Cities2030, FoodSHIFT 2030, FoodCLIC, FEAST in FOOD TRAILS.

([8]) Franzen-Castle, L., in drugi, *Engaging Rural Community Members with Food Policy Councils to Improve Food Access: Facilitators and Barriers* (Vzpostavitev sodelovanja članov podeželskih skupnosti s sveti za prehransko politiko za izboljšanje dostopa do hrane: spodbujevalci in ovire), *Journal of Hunger & Environmental Nutrition 17*, str. 207–223 (2022).

da vzpostavijo participativne, sodelovalne in posvetovalne postopke med kmeti, podjetniki, ki se ukvarjajo s hrano, potrošniki in drugimi. Med pomembnejšimi primeri v Evropski uniji sta katalonski svet za prehransko politiko ([9]) (ustanovljen leta 2017), katerega upravljalni organ sestavlja 33 članov (lokalne in regionalne oblasti, ključni akterji prehranske verige, ljudje s podeželja itd., vendar se proučuje možnost razširitve s petimi novimi člani, ki bi med drugim zastopali ministrstva za izobraževanje, kulturo ter enakost in feminizem) in ki sodeluje z 42 mesti, ter mreža svetov za prehransko politiko (2016), ki združuje 30 lokalnih svetov za prehransko politiko na podlagi pristopa od spodaj navzgor (predvsem iz Nemčije) in 40 drugih pobud s tega področja.

2.7 Primerov nacionalnih svetov za prehransko politiko v EU je manj. V Franciji je Nacionalni svet za prehrano (CNA ([10])) neodvisno svetovalno telo, s katerim se ministri posvetujejo o razvoju prehranske politike. Izdaja mnenja, ki so podlaga za sprejemanje javnih odločitev in obveščanje različnih deležnikov v prehranski verigi o temah, kot so kakovost hrane, obveščanje potrošnikov, prehrana, zdravstvena varnost, dostop do hrane in preprečevanje kriz. *Terres en ville*, francoska mreža deležnikov na področju mestne kmetijske in prehranske politike ([11]), ustanovljena leta 2000, združuje francoska mesta in kmetijske zbornice ([12]) s skupnimi cilji pri sooblikovanju metropolitanskih kmetijskih in prehranskih politik skupaj z lokalnimi izvoljenimi uradniki in strokovnjaki. Te teritorialne projekte na področju hrane financirajo in vodijo javni organi, kar včasih povzroči napetosti v odnosih z drugimi institucionalnimi ravnmi. Izkušnje kažejo, da državljani niso dovolj vključeni v oblikovanje prehranskih politik (na lokalni in nacionalni ravni). Na Portugalskem je bil leta 2018 ustanovljen nacionalni svet za prehransko varnost in prehrano (CONSANP) ([13]). V Luksemburgu je bila ustanovitev večdeležniške organizacije, imenovane Nacionalni svet za prehransko politiko, načrtovana v luksemburškem koalicijskem sporazumu za obdobje 2018–2023 ([14]), vendar uradni dogovor v zvezi s tem še ni bil dosežen. Na Nizozemskem je v pripravi državljanski vrh o prihodnosti kmetijstva, vendar doslej ni dobil podpore nosilcev političnega odločanja/finančnih sredstev od njih ([15]).

2.8 Omeniti je treba tudi nordijski inštitut za prehransko politiko (Nordic Food Policy Lab), ki ga je za svoje potrebe ustanovil Nordijski svet ministrov ([16]), da bi pomagal pri reševanju vprašanj v zvezi s hrano, ki so bila opredeljena kot izzivi pri doseganju ciljev trajnostnega razvoja iz agende OZN za trajnostni razvoj do leta 2030.

2.9 EESO je v svojih mnenjih ([17]) pozval k ustanovitvi evropskega sveta za prehransko politiko, ki bi pripomogel k bolj celostnemu in participativnemu pristopu k oblikovanju prehranske politike, pospešil usklajevanje politik na ravni EU ter nacionalni in lokalni ravni, nudil platformo, na kateri bi se deležniki učili drug od drugega z izmenjavo primerov dobre prakse, in skrbel, da se upoštevajo vsa stališča iz raznih sektorjev.

2.10 Namen tega mnenja na lastno pobudo je predstaviti konkretne zamisli za upravljanje prehranskih sistemov ter smiselno in strukturirano sodelovanje civilne družbe, tudi mladih, pri razvoju, spremljanju in izvajanju prehranskih politik. V mnenju je poleg tega obravnavano, kako vključiti organe, pristojne za izobraževanje, ter civilnodružbene predstavnike šol in staršev učencev, da bi spodbudili zgodnje izobraževanje prihodnjih generacij o trajnostni in zdravi hrani na podlagi nedavnega dela v zvezi z izobraževanjem mladih ([18]) in šolsko shemo EU ([19]).

3. **Izkušnje obstoječih svetov za prehransko politiko na lokalni in nacionalni ravni**

3.1 Obstoječi sveti za prehransko politiko so mozaik organizacij z najrazličnejšimi pravnimi in organizacijskimi oblikami in strukturami, poslanstvi, cilji in dejavnostmi, ki so prilagojene potrebam in prednostnim nalogam mestne skupnosti, ki ji služijo, od neprofitnih organizacij prek hibridnih oblik do (lokalnih) organov upravljanja. Imajo različne participativne pristope in metodologije za razvoj in preoblikovanje mestnih prehranskih sistemov.

([9]) *Consell Català de l'Alimentació*
([10]) CNA: www.cna-alimentation.fr/.
([11]) *Terres en villes*: www.terresenvilles.org/.
([12]) Montpellier, Rouen, Voiron, Le Havre, Artois (Béthune, Bruay-en-Artois), Douai, Angers, Rennes, Saint-Nazaire, Nantes, Lorient, Toulouse, Grenoble, Saint-Étienne, Lyon, Besançon, Dijon, Nancy, Metz, Amiens, Lille, Auxerre, Poitiers (2022).
([13]) Conselho Nacional de Segurança Alimentar e Nutricional entra em funcionamento.
([14]) Svet za prehransko politiko: https://food.uni.lu/projects/research-projects/food-policy-council/.
([15]) https://g1000landbouw.nl/
([16]) Nordic Food Policy Lab: www.norden.org/en/nordic-food-policy-lab.
([17]) Med drugim: UL C 129, 11.4.2018, str. 18, in UL C 429, 11.12.2020, str. 268.
([18]) Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Opolnomočenje mladih, da bi z izobraževanjem dosegli trajnostni razvoj (mnenje na lastno pobudo) (UL C 100, 16.3.2023, str. 38).
([19]) Informativno poročilo EESO Ocena šolske sheme EU.

3.2 Zdi se, da v vseh teh organizacijah prevladuje skupni cilj, in sicer vzpostavitev trajnostnega, bolj zdravega, preglednega in pravičnejšega prehranskega sistema za vse. Med drugimi cilji regionalnih in lokalnih svetov za prehransko politiko so doseganje prehranske suverenosti, razvoj krajših in lokalnih verig preskrbe s hrano, zmanjševanje razmetavanja s hrano, uvajanje skupnostnih vrtov, povezovanje mest in podeželja, razvoj lokalnih živilskih trgov, spodbujanje mestnega kmetijstva in pospeševanje živahne prehranske kulture.

3.3 Za dosego tega cilja se te organizacije ukvarjajo s številnimi dejavnostmi, ki ne vključujejo vedno razvoja politik, svetovanja o njih ali njihovega spreminjanja. Večina svetov za prehransko politiko, ki nastanejo na podlagi pristopov od spodaj navzgor, podpira mreženje, zagovorništvo, izobraževanje, ozaveščanje in razvoj projektov. Drugi so usmerjeni v politiko, kot na primer v Franciji.

3.4 Cilj skupnostnih svetov za prehransko politiko je, da „demokracija na področju hrane“ postane vodilno načelo pri postopkih. Organizacijske strukture za usklajevanje, svetovanje itd. različnim deležnikom omogočajo, da sodelujejo pri vodenju, nudenju pomoči, partnerstvih in drugih samoupravnih vlogah. Članstvo v svetih za prehransko politiko je običajno odprto za vse, ki jih zanimajo vprašanja trajnostnih prehranskih sistemov in so pripravljeni spoštovati demokratična načela. Ti sveti poleg rednega članstva pogosto vzpostavljajo institucionalna partnerstva z vladnimi agencijami, podjetji in organizacijami civilne družbe, ki so dejavne pri preoblikovanju sedanjih prehranskih sistemov v trajnostne; tudi ta partnerstva temeljijo na demokratičnih praksah, vključno s skupnim nadzorom in odločanjem. Nenazadnje se sveti za prehransko politiko povezujejo tudi z (lokalno) upravo, kar je pomemben izraz demokratičnega upravljanja.

3.5 Z vidika svetov za prehransko politiko je trajnostnost prehranskega sistema krovni cilj, ki prispeva k strateškim (splošnim) ciljem, kot so podpiranje odpornih prehranskih sistemov, povečanje dostopa do zdrave in trajnostne prehrane ter okrepitev njenega poznavanja, boj proti živilskim odpadkom v okviru krožnega gospodarstva, podpiranje gospodarskega razvoja, spodbujanje enakosti v prehranskem sistemu, spodbujanje okoljske trajnostnosti ter izboljšanje znanja o zdravi hrani in povečanje povpraševanja po njej.

3.6 Med evropskimi sveti za prehransko politiko prevladujeta dve pravni obliki: združenja in neprofitne organizacije, tj. strukture od spodaj navzgor, ki jih oblikuje civilna družba, in strukture od zgoraj navzdol, ki jih ustanovijo lokalni občinski organi. Večina svetov za prehransko politiko poleg državljanov združuje najrazličnejše člane, vključno z zasebnimi podjetji, javnimi upravami ter deležniki iz živilskega, zdravstvenega in izobraževalnega sektorja. V njih so široko zastopane tudi družbene skupine iz lokalnih skupnosti.

3.7 Financiranje svetov za prehransko politiko je zelo različno. Nekateri imajo plačano osebje in/ali (obsežno) financirane programe in projekte, drugi so v celoti odvisni od prispevkov in prostovoljcev. Viri financiranja so različni, od letne vladne podpore do članarin, nepovratnih sredstev za raziskave ali drugih nepovratnih sredstev, podpore zasebnih ustanov in donacij. Zbiranje sredstev, prispevki članov, donacije in javne subvencije/nepovratna sredstva so glavni viri financiranja za svete za prehransko politiko, ustanovljene kot neprofitne organizacije ali združenja, medtem ko so tovrstni sveti, ki jih ustanovijo občinski organi, večinoma odvisni od mestnega sveta, ki jim zagotovi letna proračunska sredstva.

3.8 Obstajajo lahko tudi pomanjkljivosti: raziskave kažejo, da imajo lahko sveti za prehransko politiko tudi slabosti in/ali ne delujejo vedno optimalno ([20]), npr. če so najbolj ranljive skupine premalo zastopane ali če imajo velik vpliv osebni interesi. Še en pomemben izziv je, da je kakovost posvetovanja odvisna od enakopravne udeležbe, dobrega omogočanja procesa in osredotočenosti na znanje/vrednote, ne pa na interese. EESO zato poudarja, da je treba v svetih za prehransko politiko poskrbeti za resnično vključenost in kakovostne razprave, za kar je potrebno več kot le odprto članstvo. Poskrbeti je treba tudi za resnično zastopanost, zlasti tradicionalno nezadostno zastopanih družbenih skupin.

3.9 EESO poleg tega meni, da bi morali sveti za prehransko politiko sodelovati z mlajšimi generacijami, med drugim v okviru izobraževanja. Izobraževanje o trajnostnih prehranskih sistemih bi moralo biti prednostna naloga prihodnjih generacij, pri čemer bi se bilo treba osredotočiti na znanje o trajnostni in zdravi prehrani ter o proizvodni verigi od začetka do konca, da bi ugotovili, kdo hrano proizvaja in kako, ter pojasnili, kakšna je distribucija, ki poteka v našem prehranskem sistemu, od kmeta ali živinorejca do končnega izdelka, ki ga zaužije državljan. EESO zato priporoča, da se v svete za

([20]) *Power to the people? Food democracy initiatives' contributions to democratic goods* (Moč ljudem? Prispevek pobud za demokracijo na področju hrane k demokratičnim dobrinam).

prehransko politiko vključijo pristojni izobraževalni organi, ki lahko v sodelovanju z agroživilskim sektorjem določijo prednostne prehranske vsebine za izobraževalni sistem. Izobraževanje otrok je treba dopolnjevati z vseživljenjskim učenjem staršev in izobraževanjem državljanov ([21]).

4. **Poziv k ustanovitvi evropskega sveta za prehransko politiko**

4.1 Tradicija svetov za prehransko politiko od spodaj navzgor je bogata, vendar ni mogla vplivati na napredek in odpornost na evropski ravni. Reforma upravljanja prehranskih sistemov je neizogibna in jo je treba izvesti tako, da se v prehranskih sistemih ponovno vzpostavita demokracija in odgovornost. V zvezi s prihodnjim okvirom za trajnostne prehranske sisteme bo potrebno skrbno usmerjanje, ki bo vodilo v usklajene spremembe v vseh sektorjih. S povečanjem odgovornosti in udeležbe je mogoče najučinkoviteje zaobiti nasprotovanje uveljavljenih akterjev, ki niso zainteresirani za spremembe, ter redno ocenjevati, pregledovati in izboljševati učinke resnično celovite prehranske politike. Zato EESO meni, da bo ustanovitev evropskega sveta za prehransko politiko ključni korak k uresničitvi vizije celostne prehranske politike ([22]).

4.2 Za evropski svet za prehransko politiko bi moralo veljati naslednje:

4.2.1 Biti mora znanstveno utemeljen in omogočati mehanizem znanstvenega posvetovanja; nuditi mora zanesljive in zaupanja vredne nasvete s področja znanosti in raziskav.

4.2.2 Imeti mora naslednjo sestavo:

— strokovnjaki iz akademskih krogov in znanstveniki (v okviru samega sveta ali kot svetovalni odbor),

— akterji v verigi preskrbe s hrano (kmetje, živilska podjetja in predelovalci, trgovci na drobno, sindikati itd.), akterji v izobraževalnem sistemu in organizacije civilne družbe (mreže za boj proti revščini, banke hrane, socialne platforme, okoljske in razvojne nevladne organizacije) ter predstavniki mladih in socialni partnerji,

— predstavniki institucij (Parlamenta, Sveta, Komisije, EESO, OR).

4.2.3 Po začetni fazi bi morali biti v evropski svet za prehransko politiko vključeni tudi predstavniki z lokalne, regionalne in nacionalne ravni ter sveti za prehransko politiko, s čimer bi zagotovili organizirano povezovanje med ustreznimi ravnmi. Nacionalni sveti za prehransko politiko trenutno niso dovolj razširjeni, da bi bile vse države enako zastopane.

4.2.4 Biti mora institucionalni organ, ki bi mu morale biti institucije EU zavezane in mu zagotavljati politično podporo: neodvisen, verodostojen organ za dolgoročno načrtovanje, nevladni organ, ki bi bil zaupanja vreden (vodilni organ), katerega cilj bi bil pomagati pri usmerjanju prehranske prihodnosti v trajnostne prehranske sisteme in delovati kot vzvod.

4.2.5 Stalno mora nuditi ustrezne nasvete in možnosti politike, ki temeljijo na dokazih, ter priporočila glede usmeritve prehranskega sistema EU, na katere bi morale institucije EU zagotavljati povratne informacije in utemeljene odgovore. Proučevati bi moral možnosti, kako izpolniti in spremljati obstoječe zaveze EU, vključno z ocenjevanjem nacionalnih načrtov za prehransko politiko, in jih pretvoriti v pogoje, ki bi zagotavljali socialni napredek prek hrane. Poleg tega bi moral sodelovati v razpravi o delovanju svetovnih prehranskih sistemov.

4.2.6 Izboljšati mora skladnost med področji politike (kot so skupna kmetijska politika, skupna ribiška politika, pravica do hrane, zakonodaja, povezana z zdravimi načini prehrane, javna naročila, izobraževalne politike itd.) in spodbujati socialne inovacije v smeri blaginje vseh akterjev v prehranski verigi, ob upoštevanju potrebe po generacijski pomladitvi kmetov.

([21]) UL C 100, 16.3.2023, str. 38.

([22]) Poročilo odbora IPES o hrani: CFP_FullReport.pdf ter De Schutter, O., Jacobs, N., in Clément, C., 2020, *A „Common Food Policy" for Europe: How governance reforms can spark a shift to healthy diets and sustainable food systems* (Skupna prehranska politika za Evropo: kako lahko reforme upravljanja spodbudijo prehod k zdravi prehrani in trajnostnim prehranskim sistemom), *Food Policy 96*.

4.2.7 V zvezi s sveti za prehransko politiko mora podpirati (finančno in strukturno) in spodbujati pristope od spodaj navzgor k trajnostnim lokalnim/regionalnim/nacionalnim prehranskim sistemom, se boriti proti razlikam med podeželjem in mesti ter polarizaciji med proizvajalci in potrošniki s podpiranjem civilnega dialoga (vključno s predstavniki mladih, ranljivih in marginaliziranih družbenih skupin, podeželskimi akterji, socialnimi partnerji), omogočati sistematičen razvoj svetov za prehransko politiko ter spodbujati sinergije med lokalnimi organi in civilno družbo.

4.2.8 Sčasoma mora ustvariti pogoje za mrežo svetov za prehransko politiko na ravni EU kot platformo za izmenjavo primerov dobre prakse in spoznanj, ki bodo podlaga za oblikovanje politike EU in vplivanje nanjo.

4.2.9 Omogočati mora sinergije z drugimi obstoječimi platformami EU, kot so koalicija EU za prehransko politiko ([23]), platforma o živilskih odpadkih ([24]), evropska platforma deležnikov za krožno gospodarstvo ([25]) in pakt EU za podeželje ([26]).

4.3 EESO je pripravljen nuditi prostor za sestajanje evropskega sveta za prehransko politiko. Uspešen primer je že evropska platforma deležnikov za krožno gospodarstvo, ki je skupna pobuda EESO in Komisije ([27]).

V Bruslju, 14. junija 2023

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Oliver RÖPKE

([23]) Koalicija EU za prehransko politiko.
([24]) Platforma EU o izgubah hrane in živilskih odpadkih.
([25]) Evropska platforma deležnikov za krožno gospodarstvo.
([26]) Pakt za podeželje: https://rural-vision.europa.eu/rural-pact_sl.
([27]) Evropska platforma deležnikov za krožno gospodarstvo.